

Viktor

Príbehy chatára a nosiča

DAJAMA

Ol'ga Krajčiová
Viktor Beránek

Viktor

Príbehy chatára a nosiča

Oľga Krajčiová a Viktor Beránek

Viktor
Príbehy chatára a nosiča

1. vydanie, 2023

© Autor textov: Oľga Krajčiová a Viktor Beránek

Editor: Daniel Kollár

Jazyková úprava: Marta Bábiková

© Fotografie: Viktor Beránek a jeho archív (125), Pavol Babaráš (12) a Oľga Krajčiová (4)

Fotografia na obálke: Pavol Babaráš

Úprava fotografií: Tomáš Votava

© Dizajn a typografia: Zuzana Kollárová

Tlač: impression world, spol. s r. o., Prešov

Akékoľvek, hoci aj čiastočné použitie diela je dovoľené len s písomným súhlasom vydavateľstva DAJAMA.

© RNDr. Daniel Kollár – DAJAMA

Karľoveské rameno 4B, 841 04 Bratislava

www.dajama.sk

Vydalo vydavateľstvo DAJAMA v roku 2023 ako svoju 374. publikáciu.

ISBN 978-80-8136-151-7

Obsah

Úvod	4
Prvé kontakty s horami	6
Tá prvá	15
Stredohrot	22
Výstupy mládeže na Rysy	31
Na Vánoce ráno	40
Vlaková stanica Boario Terme	49
Sherpa Rallye	61
Prvé a posledné TASARE	69
V mesačnom svetle	78
Stena Českého štítu	82
Lavíny, čo padali na chatu pod Rysmi	89
Obdobie rekonštrukcie	100
(Slobodná) koza Róza	112
Pes, ktorý sa volal Roy	117
Brigita	127
Obser-vatórium	136
Príbeh o peci v pekelnej búrke	141
Cestopisy	148
Jarné návraty	158
Trhlina	164
Chod chaty	170
Obyčajná letná vynáška	176
2019	190
Viktorov slovník	192

„Ahoj,“

krátky pozdrav, ktorý nosič používa rád. Zmestí sa totiž do jedného vydýchnutia. Kolega Kuro to povedal výstižne, pod váhou nákladu nezáleží, či som lekár, učiteľ, alebo som skončil len základnú školu. Pod krošňou som nikto. Kilogramy naložené na chrbte ma pritláčajú k zemi, nemám kde a ako ujsť. O to viac je duša slobodnejšia a o to vyššie môže lietať. Vysoko v horách si nepotrpíme na spoločenské postavenie a nadmorská výška stiera vekové rozdiely. Tykláme si. Aj preto, že v horách sme si všetci rovní.

Táto kniha vznikla úplnou náhodou. Sezóna skončila, zavreli sme chatu. Bol november a dni boli krátke. Zaparkoval som, vystúpil z auta a podal ruku Ol'ge. Ani mi nenapadlo, že v tej chvíli sa začala rodiť kniha. Vznikala pomaly, zo spomienok, ktoré sa mi vynárali niekde v hlave. Nahrával som jeden príbeh za druhým, najradšej, keď som šliapal na lyžiach alebo s nákladom hore dolinou. Desiatky hodín rozprávania, opisovania, vysvetľovania sa dostávali na papier. Aj môj nosičský život je jedna veľká séria náhod. Občas som váhal, či krošňu nepostavím niekde do kúta a neodídem. Mohol som emigrovať, alebo začať robiť niečo iné. Moja životná cesta by úplne zmenila smer a táto kniha by vlastne nikdy nevznikla.

Zo začiatku som mal taký pocit – a vlastne som sa ho do posledného okamihu tak úplne nezbavil, že neviem, o čom by som vôbec písal, či sa moje príbehy budú zdať ľuďom zaujímavé, či mám čo povedať. Vôbec som si nebol istý, či v nahrávaní príbehov a ich prepisovaní máme pokračovať. Niekedy by som to najradšej zabalil. Ale Ol'gin náboj a vôľa mi to nedovolili. Nakoniec som si povedal, že svet

hôr, ako som ho prežil a poznal ja, by sa vytratil. Jednoducho by sa naň zabudlo. Stretol som v Tatrách veľa zaujímavých ľudí, ktorí prežili ešte zaujímavejšie príhody. Len nie všetci boli ochotní a schopní sa o tie zážitky a spomienky podeliť. Preto budem rád, ak by táto kniha bola odkazom pre generácie, ktoré prišli a prídu po nás, že takto sme v horách žili my. Ja a ľudia, ktorých som poznal, stretol, neraz prežil. Nech sa čitateľ sám rozhodne, či bol ten náš svet a život v ňom dobrý, alebo nie.

Rád by som túto knihu venoval všetkým jednoduchým, dobrým a skromným ľuďom, ktorí majú radi hory a každému, kto mi prišiel pomáhať v ťažkých časoch, keď na chatu spadli lavíny.

Viktor

Prvé kontakty s horami

„Nie vždy sme boli takí zlí, ako sme vyzerali.“

Bol som malý chlapec, keď sme sa prisťahovali do Vysokých Tatier. V bytovke takmer na úpätí Slavkovského štítu som nepremýšľal nad tým, že prostredie, kde vyrastám, mohlo by vyzeráť inak. Scenériu Tatier som vnímal ako samozrejmosť a štítom okolo som nevenoval veľa pozornosti. S turistikou, najmä tou vysokohorskou si u nás doma nikto nebol blízky. Chodievali sme na prechádzky na Hrebienok, ale ďalej ani o krok. Často som stretával ľudí, ktorí sa práve vrátili z túry a rozprávali zážitky. Pripadali mi ako z inej planéty. Nerozumel som, prečo niekto lezie na vrcholy hôr. Raz na Jakubkovej lúke, ešte tam nestál lyžiarsky vleč, vynoril sa z lesa chlapík, ktorý zišiel zo Slavkovského štítu najkratšou cestou priamo dole. Premýšľal som, čo je to za človeka, ktorý tak nedbalo riskuje. Veď keby sa mu niečo stalo, už by ho nikdy nikto v tom lese nenašiel. Mal som rešpekt pred štítmí a ich zdolávaním. No zároveň i vo mne tlela túžba po zážitkoch, o ktorých by som mohol rozprávať. Bol som zvedavý, aké to tam medzi tými žulovými obrami je.

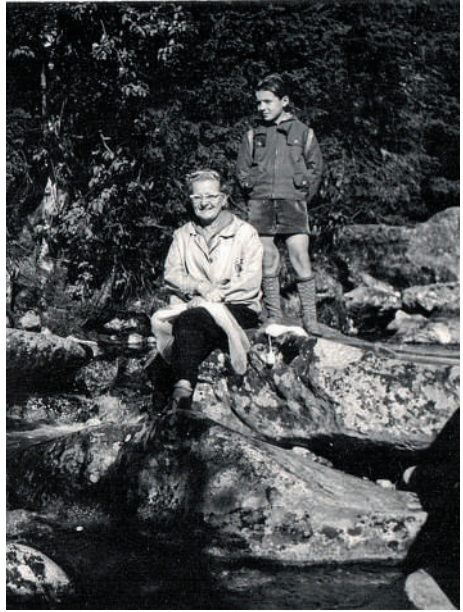
Nemal som viac ako desať či dvanásť rokov, keď som prvý raz vyšliapal na Téryho chatu. Rodičia ma vypravili na veľkú túru, ale už si nepamätám, s kým som vlastne šiel. Ten kúsok cesty na Hrebienok sme sa pätnásť minút viezli lanovkou, pretože jazdila pomaly. Tvorili ju dve časti. Uzavretá pre turistov a otvorená plošina vzadu, na ktorú sa ukladali sane, lyže a náklad vysokohorských nosičov. Tí potom pokračovali s vynáškou na niektorú z chat v Malej alebo vo Veľkej Studenej doline. Nosičskou

Malý Viktor pri Štrbskom plese

výsadou bolo, že zo Smokovca sa viezli na plošine s krošňou naloženou nákladom a nemuseli sa tlačiť v malom priestore s ostatnými. Z lanovky na nich každý pozeral s obdivom.

V hornej stanici bolo zábradlie z tyčí, ktoré sa do seba zasúvali a priškripli mi prsty. Zahryzol som si do jazyka, nech nezamrčím od bolesti. Začiatok prvej túry nebol najšťastnejší. Vyšli sme nad Zamkovského, vtedy Nálepkovu chatu, z doliny bolo vidieť náš cieľ. V duchu som si pomyslel, že tam budeme hneď. V tomto prípade slovo „hneď“ trvalo asi hodinu a pol. Stretli sme nosiča, ktorý šliapal tým istým chodníkom, na chrbte mal naložený veľký náklad. „To je niečo strašné, to musí byť váha,“ hovoril som sám sebe a čudoval sa, ako niečo také môže človek vôbec zdvihnúť. Pripadalo mi priam kruté, ako musí náklad ničť nosiča a jeho organizmus. Je to prvá spomienka na stretnutie s nosičom v Tatrách, ktorú si z detstva vybavujem.

V Tatrách s mamou

Ako sme sa blížili k chate, dobiehala nás silná letná búrka pretkaná hrmením a bleskami. Natlačili sme sa dnu s desiatkami ďalších ľudí. Stáli sme tesne pri sebe, všetci mokří do nitky, vzduch v chate bol nedýchateľný. Na malého chlapca to bol pomerne silný zážitok. Po daždi sme sa rozbehli naspäť do doliny smerom k Hrebienku. Mal som dosť toho utrpenia, chcel som byť čo najskôr naspäť v Starom Smokovci. Nejaká pochvala za dobre zvládnutú túru, z ktorej som teda vôbec nemal radosť, mi bola ukradnutá. Bol som rád, že to mám za sebou.

O pár rokov som sa sám vybral magistrálou z Hrebienka na Sliezsky dom a bol som pyšný, čo som dokázal. Ale i tak som pri každej podobnej túre premýšľal, či neriskujem. Nebezpečie, ktoré patrí k horám, som vnímal viac než ich krásu. O každej tragickej udalosti v Tatrách sme sa v Starom Smokovci rýchlo dozvedeli. Raz v zime sa u nás doma ubytovali českí horolezci, boli dvaja či traja a mali úlohu podporného tímu pri prechode hrebeňom Vysokých Tatier. Nosili potraviny a potrebný materiál na dohodnuté miesta horolezcom na hrebene. Výprava sa skončila tragicky, jeden z nich zahynul v lavíne. Utvrđilo ma to v tom, aké nebezpečné hory sú. Na jednej strane som pociťoval strach, na druhej stála zvedavosť. Ale nechcel som za každú cenu riskovať. Zatiaľ mi stačili dotyky na diaľku, očami hľadiť v zime zasnežený Slavkovský štít. Keď napadlo veľa snehu, z diaľky sa dala rozoznať stopa, ktorú niekto vytvoril cestou na vrchol. Považoval som výstup v takých podmienkach za čisté bláznovstvo.

Prišlo leto 1968, blížili sa moje sedemnásť narodeniny. Študoval som v Kežmarku na trojročnej všeobecnovzdelávacej škole a práve sa začali moje prvé letné prázdniny stredoškolačka. V Tatranských Zruboch bol pioniersky tábor pre deti profesionálnych vojakov. Striedali sa po dvojtýždňových turnusoch. Niektoré mladšie a potom i také v mojom veku. Dohliadal na nich dozor, ktorý mne i mojim kamarátom dovolil posedieť si večer s nimi pri ohni, kde sa hralo na gitarách a spievalo. Na Tatry sadla noc,

Prvé lezecké pokusy

ci na západ. Ani nie do hodiny, okolo desiatej večer sa objavila dlhá nákladná súprava, ktorá zabrzdila na červenú. Vliezli sme do brzdárskej budky. Vlak chvíľu šiel, potom stál, zase sa pohol. Vagóny drnčali, škrípali, hrmtali. Keď súprava okolo druhej opäť zabrzdila, ani jeden z nás netušil, kde sme. Hádali sme, ktorým smerom sa pohneme a čo bude ďalej, keď nás začuli železničiari prechádzajúci okolo. Možno v domnienke, že sme väzni na úteku, bežali po posily a po chvíľu pretahovania sa za kľučku na dverách vrazili do našej skrýše. Našli dvoch vyplašených výrastkov. „Ideme vlakom,“ odpovedali sme na otázku, čo tam robíme. Keď videli, že sme neškodní, dovolili nám zmiznúť bez ďalších zbytočných problémov, ktoré sme si mohli vyrobiť. V centre mesta sme si ľahli na lavičky a zaspali. O šiestej nami potriasal policajt, aby nás zobudil, kým sa v uliciach Žiliny začne bežný život. Postavili sme sa k ceste a mávali na

oheň praskal a ja som si začal všímať, že dievčatá majú v očiach niečo iné než my chlapci. To „niečo“ malo aj jedno dievča z Hradca Králové, Mirka. Naše sympatie boli vzájomné. Našiel som prvú veľkú, i keď letnú lásku. Prejavom náklonnosti boli nočné potulky, potajomky sme sa vytratili a sedeli niekde v lese. Stále sme boli viac deti než dospelí a taká bola i naša láska. Za noc strávenú mimo rodičovského hniezda mi doma uštedrili tvrdé pokarhanie.

V polovici júla Mirka odcestovala domov a ja som zostal sám. Dostal som nápad hodný mladého slobodného a čerstvo zaľúbeného chalana, odcestovať do Hradca Králové a prekvapiť ju. Bol v tom ale háčik, mal som len spací vak a sto korún. Plán bol jednoznačný, stopom neminiem peniaze na lístok za vlak. Ak si denne kúpim desať rožkov, každý za tridsať halierov, stačia mi tri koruny na stravu, zapíjať ich budem vodou. Z úspor by som prežil tridsať dní a ešte by mi stále desať korún zostalo. Zobral som spacák, do ruksaku zabalil nejaké oblečenie a postavil sa pri Poprade na výpadovku na Svit. Vo vrecku úspory a Mirkina adresa, na ktorú som jej mal posielat listy. Začal som stopovať. Onedlho sa objavil ďalší chlapec. Mal na tú dobu rovnako neprípustne dlhé vlasy ako ja. Asi preto boli naše stopárske pokusy neúspešné. Trpezlivosť nás opustila po šiestich hodinách, pochopili sme, že takto sa ďaleko nedostaneme. Pri železničnej stanici v Poprade sme si ľahli do trávy pod semafor vedľa koľají a čakali, kedy príde nákladný vlak smerujúci

všetko, čo malo kolesá. Presadajúc väčšinou z traktora na traktor, sme sa dostali na Moravu, kde sme opäť objavili železničnú trať. Bol teplý letný deň. Ležali sme v tráve, žrali nás komáre, muchy a neviem čo ešte. Premávka nulová a koľaje hrdzavé. Pustili sme sa pozdĺž nich pešo, až sme dorazili k bráne, za ktorou stála fabrika. Bola to slepá koľaj, po nej žiadny vlak nepríde. Skúsili sme pokračovať stopom. Jednému z nás zastavila motorka a druhému traktor. Tu sa naše cesty rozšli.

Cestovanie nákladnými vlakmi som si obľúbil. Najmä keď som šiel nepretržite celú noc, netušiac, kam sa veziem. Nadránom ma prebudili vagóny, ktoré pri odpájaní do seba narážali. Nepozorovane som sa vytratil, aby ma nikto neprichytil.

Po troch dňoch som dorazil podvečer do cieľa a našiel bytovku, v ktorej Mirka bývala. Nechcel som zvoniť a zbytočne na seba strhnúť pozornosť jej rodičov. Na dvore bol strom, taký úbohý stromček, ako obyčajne pri bytovkách bývajú. Vystrel som si pod ním spacák, že počkám do rána. Na potvoru sa rozpršalo a než som zaspal, premokol som do nitky.

Na dievčenskej tvári sa zračilo prekvapenie. A ešte väčšie na tvárach jej rodičov, keď im pätnásťročná dcéra oznámila, že za ňou prišiel frajer z Tatier z letného tábora. Nechcel som, aby o mne vedeli, ale stalo sa. Pozvali ma, aby som sa prišiel po dlhej ceste umyť. Špina z nákladných vlakov bola neprehradiateľná. Hrdza, zvyšky uhlia v otvorených vagónoch a keď pršalo, vplazil som sa do plynovodných rúr. Tak som sa po dlhej ceste ocitol v domácnosti vojaka, ktorého dcéra bola mojou prvou mladíčkou láskou. Ustlali mi posteľ s mäkkou nadýchanou perinou vo vedľajšej izbe. Určite by také prázdniny boli veľmi fajn, ale ja som nebol vo svojej koži ani z pobytu v ich domácnosti a ani z tej periny.

Mirka chodila na brigádu do neďalekej mliekare. Vyrábali maslo, sýry, plnili mlieko do fľaš. Keby som si tam našiel prácu i ja, mohli by sme voľný čas tráviť spolu a jej rodičia by nič netušili. Ráno som poďakoval za pohostenie a oznámil, že idem stopom do Prahy. Rozlúčili sa so mnou a požiadali ma, aby som im poslal pohľadnicu alebo aspoň korešpondenčný lístok. Namiesto do Prahy som šiel priamo do mliekare. Dostal som miesto pri výrobní linke, kde som vykladal prepravky s prázdnyimi sklenenými fľašami na bežiaci pás. Fľaše vytiahli gumové prísavky, vyumývali ich v horúcej vode, prevrátili a naplnili mliekom. Môj tridsaťdňový stravovací plán sa posilnil, keďže som mohol vypíť mlieka, koľko som chcel. Mirka brigádovala na inom oddelení, netušila, že namiesto stopovania do Prahy zapíjam rožky čerstvým mliekom len pár desiatok metrov od nej. Ešte som musel vyriešiť otázku nocovania. Po necelej hodine chôdze cez mesto som našiel stavenisko. Prespával som

Prvé túry s otcom

v rozostavaných bytovkách v spacom vaku. Ráno som sa musel zbaliť a vytratiť, kým prišli robotníci, aby ma nevideli. Niekedy robili od skorého rána, niekedy sa zase stalo, že som musel do práce pobehnúť, pretože som si prispal. Ruksak aj spacák som denne prenášal hore-dole cez celé mesto. V tej chvíli to bolo moje jediné imanie.

Po dvoch dňoch Mirke niekto o mne povedal. Z ničoho nič, medzi fľašami na mlieko a prepravkami stála vedľa mňa. Opätovné stretnutie, i keď po takom krátkom čase, bolo fajn. Priam super. Posledný problém, ktorý som musel vyriešiť, bola prislúbená pohľadnica pre jej rodičov. Kúpil som korešpondenčný lístok, napísal pozdrav a zabehol na čerpaciu stanicu pri výpadovke z mesta. Niektorého zo šoférov smerujúcich do Prahy som poprosil, aby lístok hodil v meste do poštovej schránky.

Každý deň som si kúpil desať rožkov, donekonečna ich zapíjal mliekom a niekedy mi Mirka doniesla maslo či syry. Vždy popoludní sme sa túlili mestom, po parkoch, behali sme, lozili, polihovali v tráve. Krajšie prázdniny som si ani nevedel predstaviť. Mirka sa vždy vytratila z domu, že ide za kamarátmi. Po dvoch týždňoch to už bolo rodičom podozrivé. Zistili, že veci sa majú inak, než im dcéra tvrdí. A možno nás len niekde spolu videli.

Raz ma po práci čakal pred mliekarnou Mirkin otec. Hneď som vedel, že to nebude žiadna sranda. „Musíš opustiť Hradec Králové, inak zavolám Verejnú bezpečnosť.“ Jeho slová si dodnes pamätám. Vystrašil ma. Keby som mal vtedy ten rozum, aký mám dnes, neodišiel by som len tak. Mirke sa kvôli našim nevinným klamstvám prázdniny v ten deň skončili, za trest jej rodičia nedovolili chodiť von. Už som tam nemal viac čo robiť. Na druhý deň som na personálnom oddelení oznámil, že odchádzam. Rozlúčil som sa a rozhodol sa vrátiť domov.

Po nociach som prestupoval z jedného nákladného vlaku na druhý. Niekedy jazda trvala hodinu, niekedy celú noc. Trmácal som sa, nikdy nevediac, koľko kilometrov prejdem a kam sa dostanem. Vlak pribrzdil a vtedy som zahliadol nadpis stanice „Devínska Nová Ves“. Vyskočil som za jazdy v obave, že smeruje cez hranice do Rakúska. Našťastie, nič sa mi nestalo. Ďalším vlakom som prešiel cez Bratislavu a ráno sa zobudil uprostred rozsiahlej roviny. Namiesto v Tatrách ocitol som sa blízko Štúrova. Na druhý deň som na trase Zvolen – Banská Bystrica – Vrútky cestoval v otvorenom vagóne. Železničná trať sa plazí horami a nespočetnými tunelmi. Hoci sa v nich odrážal hukot vlaku a neustále kvapkala voda, za odmenu ma obklopovali lesy a príroda. Vo Vrútkach to už bolo naozaj jednoduché. Vedel som, že vlaky, ktoré smerujú na východ, ma musia doviezť domov. Posledné kilometre som strávil zalezený vo veľkej rúre s priemerom asi meter, v jej útrobach som bol chránený pred dažďom.

Stanový tábor na Jakubkovej lúke v Smokovci

Keď som v polovici augusta po mesiaci otvoril dvere a objavil sa doma, mama bola rada, že žijem. Mal som za sebou dobrodružné a veľmi pekné leto. Na cestách som stretol veľa rôznorodých ľudí. Ako mladý chlapec som nesledoval, čo sa vlastne u nás deje. Žil som slobodne a z tej slobody som sa veľmi tešil.

21. augusta ma mama poslala do Popradu, aby som si kúpil nohavice. Bol to ten najnevhodnejší deň na nákupy. Všade plno ľudí a námestím sa valili tanky. Davy zablokovali nákladné autá a poprepichovali im pneumatiky. Ruskí vojaci povyskakovali von a prechádzali okolo, niektorí v rukách držali samopaly. Ponad námestie lietala ruská helikoptéra, mapovala situáciu. Tanky, ktoré prichádzali od Spišskej Novej Vsi a mali smerovať ďalej na západ, museli prejsť mestom. Jediná cesta vtedy viedla cez centrum Popradu. Stáli v smere od Gánoviec a nevedeli, čo sa deje, prečo ich vlastné nákladné vozidlá blokujú. Dostali rozkaz, aby postupovali ďalej. Prešli železničným priecstím a odbočili do ulice vedúcej k námestiu. Cesta bola v týchto miestach úzka, nedokázali sa vtlčiť pomedzi zablokované nákladné autá a odtrhli roh krčmy Alfonz. Na námestí sa im do cesty stavali zástupy ľudí. Mnohí brali tehly z neďalekej stavby a hádzali ich do tankov. Cestu zatarasili nákladné auto a autožeríav. Tanky ho svojou obrovskou silou odsunuli nabok a pokračovali námestím. Niekoľkí ľudia vyliezli na jeden tank a snažili sa zlámať a odtrhnúť mu antény. Stál som na námestí pred kostolom v miestach, kde je dnes fontána. Zblízka som sledoval ruské obrnené vozy. Na jednom sa otvoril poklop. Ruský vojak chcel vidieť, čo sa deje, keď ho vtom zasiahla tehla do hlavy. Rýchlo zaliezol a poklop sa opäť zavrel. V tej chvíli začali Rusi strieľať, usmrtili Jozefa Bonka a niekoľko ďalších ľudí zranili. Muž s rozopnutou košeľou sa postavil pred tank, ktorý ho tlačil pred sebou. Za posledným z nich bežala

Pôvodná stanica električky na brehu Štrbského plesa

skupina so železnou tyčou, ktorou sa mu snažili preraziť nádrže. Rozbehol som sa za nimi, že im pomôžem. Vytiekajúce palivo niekto zapálil. Niekde za Popradom, ako vychádzali z mesta, vozidlo začalo horieť.

Ruskí vojaci tvrdili bežným ľuďom, že idú pomáhať do Československa, hoci ani poriadne nevedeli, kde to je. Absolútne nerozumeli, čo sme sa im snažili vysvetliť, že u nás žiadna kontrarevolúcia nie je, žije sa nám dobre a neželáme si, aby tu boli. Ale Rus je Rus, dostane rozkaz a myslí si svoje. Bola v nich ich ruská arogancia a agresia. Propaganda zverejnila fotografie tankov, rekvizít z Barrandova, kde práve natáčali akýsi film, a presviedčala ľudí, že Američania sú už na našom území. Verili, že nás pred nimi chránia. Odvtedy mám rád Američanov a ich imaginárne tanky. Bola to moja malá chlapčenská pomsta za zradu a lož, ktorou nás potom roky ohlupovali.

Moje leto roku 1968 sa práve rozrástlo o nový, vôbec nie pozitívny zážitok. Vedel som len, že je to strašná nespravodlivosť, ktorá sa stala na tomto svete. A stala sa práve nám. I keď som nevedel, o čo presne ide, ale riadil som sa citom. Bola to voči nám zrada.

Tu nastal zlomový okamih, keď som začal hľadať útočisko v horách. Po augustových udalostiach som nastúpil do školy a odmietol sa učiť ruštinu. Na zošit som ako názov predmetu napísal „Okupanština“. Mysleli sme si, že nás po rusky učiť vôbec nebudú, ale niektorí ľudia už obracali kabáty. Pár týždňov po začiatku školského roka som štúdium zanechal, znechutený tým, čo sa dialo. Moje kroky viedli do hôr. Trvalo však ešte celý rok, než som urobil prvú vynášku na Zbojnícku chatu ako nosič. Zamestnal som sa na stavbe v Poprade a neskôr som si našiel prácu v Starom Smokovci v kotolni. Celkom ma bavila a navyše tam bolo teplo. Keď sa v auguste blížilo prvé výročie

Ako mladý horolezec

okupácie, popísal som Starý Smokovec protiruskými a protiokupantskými heslami. Štátna bezpečnosť nadobudla silu a písanie hesiel mohlo viesť do kriminálu. V Prahe a ďalších veľkých mestách šli preventívne na týždeň do väzenia ľudia, ktorí mohli protest proti okupácii na jej prvé výročie vyjadriť demonštráciami. Našli sa takí, čo spálili ruskú vlajku, tí šli sedieť natvrdo. Po Starom Smokovci som vypisoval „Rusi, Rusi, to slovo sa mi hnuší“ či „Špinavý je rudý kraj“, na cestu som nakreslil sviňu, ako ju znázorňujú deti v škôlke, a vpísal som do nej „Biľak“. To ma zatiahlo po uši do „prúseru“ ako hrom.

Cestovanie s kamarátom na nákladnom vlaku

Štátna bezpečnosť začala hneď hľadať vinníka. O mne sa dozvedeli od kamarátov, ktorých pod nátlakom prinútili rozprávať. Prišli do kotolne, kde som pracoval, aby som šiel s nimi, pretože potrebujú len niečo zistiť, nebude to dlho trvať a vrátim sa naspäť do práce. Snažil som sa presvedčiť ich, že nemôžem odísť, pretože kotly, ktoré vykurovali hotel Palace, ubytovne, kino a celý komplex budov, by vybuchli. Nátlak neprestával, tak som si povedal, že desať minút snáď nikomu chýbať nebudem.

V budove národného výboru sa ale všetko zmenilo. Vypočúvali ma dvaja príslušníci. Jeden hral dobrého, radil mi, aby som všetko povedal, že sa mi nič nestane, druhý zlého, kričal na mňa. Dostal som papier a pero, aby som napísal heslá, ktorými som vyzdobil Starý Smokovec. Vedel som, že je zle. Kotolňa bežala bez dozoru, čo ma vzápätí stálo moje teplé miesto, a to z dôvodu, že som svojvoľne opustil pracovisko. Približne po jedenapôlhodinovom výsluchu zavolali niekomu do Košíc. Na ceste bolo auto, ktoré ma malo zaviezť do väzenia. Poslali ma na chodbu. Sedel som a čakal, neustále strážený jedným z príslušníkov. V hlave som si pripravoval plán, ako vyskočím von oknom. Bolo zavreté, ale neboli na ňom mreže, takže by som len prerazil sklo a pri páde z prvého poschodia si až tak neublížil. Našťastie, skákanie cez sklenené tabule nebolo potrebné. Zazvonil telefón, zrejme opäť niekto z Košíc, a príslušník, ktorý ma na chodbe strážil, vošiel zvedavo na chvíľu do kancelárie. Zostal som sám. Okamžite som vyrážil. Chodba bola dlhá, mala tvar písmena L, na konci presklené dvere, predpokladal som, že sú zamknuté a za nimi hlavné schodisko, ktorým sa vychádza z budovy. Prebehol som okolo kancelárie, ktorá mala dvere dokorán, dnu sedel úradník. Keď ma zahliadol, zakričal „Čo, kam? Kam?“ Siahol som na kľučku a na moje prekvapenie sa dvere k hlavnému schodisku otvorili. Než by zareagoval, vyletel som na ulicu, rýchlo preč.

Bežal som cez Starý Smokovec domov. Nič som nevysvetľoval, stihol som mame povedať len „Spacák, ruksak...“ K našej bytovke prichádzalo auto. Musel som zmiznúť. Vzal som veci, mama mi podala nejaké peniaze a cez pivnice som zadným východom vybehol do lesa. V tej istej chvíli príslušníci ŠtB kráčali hore k nášmu bytu, aby ma zatkli a odviekli. Pamätám si na ten pocit, ako som bežal lesom, ako mladá srnka, na chrbte mi nadsakoval ruksak. Bol som spokojný, dokonca šťastný a vôbec som nepremýšľal nad tým, čo bude potom. Šiel som až do Svitú, kde som naskočil na nákladný vlak, aby som sa na druhý deň zúčastnil demonštrácií v Prahe. Ale stihol som sa doviezť len do Martina. Bolo dvadsiateho prvého augusta, prvé výročie

okupácie. V meste bol kľud, ľudia kráčali so sklonenými hlavami, nikto neprejavoval nevôľu. Na protest som si kúpil dlhú čiernu šatku a uviazal okolo krku. Sloboda bola preč. Nastali smutné a zlé roky.

Po týždni som sa vrátil domov a našiel predvolanie na ŠtB. Našťastie, policajt, ktorému som ušiel, nebol v ten deň v práci. Asi by ma zodral z kože. Ešte so mnou niečo spísali, ale do väzenia ma už nikto nepchal. Za moje správanie mi na krku visel paragraf – hanobenie štátu svetovej socialistickej sústavy a jej čelných predstaviteľov. Za to som mohol dostať dva až štyri roky. Ale ešte som nemal osemnásť. O pol roka sa konal súd, dostal som štvormesačnú podmienku a pokutu. Z môjho, už i tak mizerného platu mi strhávali desať percent. Prišiel som o miesto v kotolni. A kto bol bez práce, mohol skončiť za mrežami, lebo bol príživník. Takže to by som už mal na krku nielen paragraf za hanobenie štátu, ale tiež za príživníctvo. S takou dvojkombináciou by som mohol sedieť aj päť rokov. Musel som sa čo najskôr zamestnať.

Druhého septembra bol pekný deň. Šiel som sa prejsť na Sliezsky dom a cez Poľský hrebeň na Zbojnícku chatu. Pri hrnčeku s teplým čajom mi zišlo na um, že sa ponúknem chatárovi ako nosič. Hoci tá práca sa mi zdala príliš ťažká, aby som sa do nej dobrovoľne hlásil, ale v tej chvíli to bolo východisko z mojej spletitej situácie. Musel som si jednak dodať odvalu, aby som pristúpil k výdajnému okienku, že by som chcel hovoriť s chatárom. Starý pán Kele mal vtedy šesťdesiat rokov a práve sa chystal do dôchodku. Pozrel na mňa a prikývol. So silným maďarským prízvukom povedal: „Tu máš zoznam, zajtra pôjdeš do hotela Tatra, vzadu je sklad, tam ti tovar vydajú,“ a ponúkol mi nocľah na chate. Odmietol som, chcel som sa vrátiť do Smokovca hneď.

„Máš také dlhé vlasy, tak ti budeme hovoriť Kristus,“ rozhodol chatár a bol som prijatý na Zbojníckej chate ako horský nosič. Naložil som si na krošňu ruksak, zobral ju na chrbát a šomral sám pre seba: „Ježiš, Mária, veď ešte nemám nič naložené a všade to tlačí.“ Popruhy mi zavadzali, otočiť sa s tým nedalo, a takto nepohodlne som schádzal do Smokovca. Otvoril som dvere nášho bytu, mama len pozerala, či naozaj chcem robiť nosiča. „Jedného takého hlúpeho som poznala a ty si druhý,“ skonštatovala v domnienke, že nosiča robí len ten, čo nič nevie. „Čo už, mesiac to vydržím,“ povedal som. Počítal som doslova dni, vedel som, že to bude strašné trápenie, telo nebolo zvyknuté na takú záťaž a námahu. Jeden mesiac a dosť!

A tak sa z mladého chlapca, ktorý nemal vzťah k horám a nikdy nechcel nosiť nič na chaty, stal regulárny horský nosič Zbojníckej chaty. Ľudia prichádzajú pracovať do hôr s veľkými ideálmi, že to bude úžasné a krásne, že po večeroch budú sedieť v teple v chate a hrať na gitaru, užívať si krásu okolo seba. Ale v konečnom dôsledku tam človek drie ako otrok od rána do mrku, umýva riady, hrnce, podlahy, stále niečo vynáša hore a znáša dole, škrabe zemiaky, vyvára, behá okolo turistov na chate a pomáha, kde sa dá. Realita je úplne iná než snové predstavy romantických večerov a nocí. Väčšinou práve tí, ktorí majú veľké ideály, nevydržia žiť hore dlho. Ale pragmatici, ako som bol i ja, keď so životom v horách začnú, tak nikdy neskončia.

Musel som nastúpiť na vojenskú službu do Chomutova na severe Čiech. Nie tak blízko, ale ani ďaleko. V tej dobe pricestoval do Tatranských Zrubov na dovolenku Mirkin otec. Vyhľadal moju mamu, aby sa na mňa opýtal. „Ten váš Viktor nebol taký zlý, ako sme si mysleli,“ mama mi interpretovala jeho slová. Asi Mirka doma vysvetlila, že naša láska bola platonická a ešte nezrelá a detská. Nie vždy sme boli takí zlí, ako sme vyzerali.

Mirku som už nikdy viac nevidel. Napísali sme si niekoľko listov, ale čas nás odčudzil a vzdialil, až sme stratili kontakt.